

seluun. Ohjelmistossa on erityisesti Fritz Langin, Mireille Ozyn, Luis Buñuelin, Howard Hawksin ja Orson Wellesin leffoja. Hetkinen! Mireille Ozy? Jacques Beckerin elokuvassa *Arsène Lupin – gentlemanni-varas* (1957) sisäkköä näytellyt Ozy ei oikein tunnu kuuluvan joukkoon. Rohkenemme arvata, että asialla on vanha tuttumme (kenties kääntäjän) sanasoikeus ja arvatenkin Ben Jelloun on tarkoittanut japanilaisohjaaja Yasujiro Ozua – ainakin hänen uusi romaanisommitelmansa on kuin suoraan Ozun elokuvista.

Miksei meillä, koskaan ja aina?

Kritiikin Uutisissa (1/09) Juri Nummelin kysyy, miksei Suomessa arvioida viihdekirjallisuutta. Viihdekirjallisuuden karsastamisessa on pitkät kotoiset perinteensä ja ainoastaan dekkarit ylittivät uutiskynnyksen. Naisille suunnatussa mediassakin noteerataan vain sellaiset viihdekirjat,

jotka on noteerattu naisille suunnatussa mediassa, ”mutta löytyykö asiantuntevaa kirjallisuuskriitikkoa, joka osaisi erotella Marian Keyesin ja Sophie Kinsellän hyveet ja paheet ja tehdä sen vielä kiinnostavasti, kirjojen omista lähtökohdista käsin?”

Kateudesta vihreänä Nummelin on seurailut rapakontakaista *Bookgasm*-nettisivua, jolla arvioidaan ilman mitään kyykytystä muun muassa sarjakuvaa, trillereitä, länkäkäreitä, kauhua ja scifiä. ”Missä siis viipyy Suomen *Bookgasm*?” kysyy Nummelin. Pisimmän sormensa hän suuntaa arvostelijoiden liiton SARV:n puheenjohtajaan Siskotuu-likki Toijoseen, joka ”on usein kritisoinut Kritiikkiportin pääkirjoituksissaan ja *Kritiikin Uutisten* kolumneissaan kaiken viihteellistymistä”.

Mikseivät kriitikot sitten voi kertoa, mikä viihteessä on huonoa tai hyvää, kysyy Nummelin. ”Lukijaa, joka haluaa tietää, mikä uusi sinkkuelämästä kertova kirja voisi sopia hänelle juuri tässä tilanteessa ja auttaisi häntä arvioimaan omaa elämäänsä, ei paljon auta Adornon

siteeraaminen.”

Ottamatta tarkemmin kantaa tähän määritelmään kirjallisuuden tehtävästä, sen enempää kuin teologialta haiskahtavaan *kaiken* viihteellistymiseen, voitaneen tyytyä avaamaan sattumanvaraisesti Adornon *Esteettinen teoria* (suom. Arto Kuorikoski, Vastapaino 2006), vaikkapa sivulta 287:

”Se, joka vastustaa taiteen oletettua formalismia, taidetta taiteena, puolustaa sitä epähumanisuutta, josta se syyttää formalismia, ja tekee näin niiden klikkien nimissä, jotka vaativat mukautumista alistettuihin säilyttääkseen paremmin niiden hallinnan. Aina kun hengen epähumanisuudesta valitetaan, se tapahtuu humanisuuden vastaisesti; vain sellainen henki kunnioittaa ihmistä, joka sen sijaan että palvelisi sitä sellaisena miksi se on tullut, uppoutuu siihen, mikä ihmisille tuntemattomana on kuitenkin ihmisten omaa.”

Ellei tästä ole apua sinkun elämäntuskaan, niin mistä sitten?

Kriittisessä Tilassa

Tampere-talon Suuren filosofiatapahtuman perillinen, seminaariseos ”Kriittisessä Tilassa”, järjestettiin huhtikuussa toista kertaa. Viisautiedettä lähimpää puhuivat ehkä työntutkijaksi profiloitunut teoriageneraattori Jussi Vähämäki, väärinajattelua opettanut Markus Hannila ja Erik Steniuksen opissa aikoinaan hikoillut tv-legenda ja esseisti Leif Salmén. Muina puhujina kuultiin Matti Klingeä ja Pauliina Immosta, Raija Julkusta ja Kari Uusikylää, Pertti Haapalaa ja Atanas Aleksovskia, Pauli Kettusta ja Tarja Tallqvistia, Kimmo Kevätsaloo ja Teivo Teivaista.

Matkailuprofessori ja vieraanvaraisuustyön tutkija Soile Veijola pohti työnjakamisen (*divide, share*) mahdollisuuksia pelitajun määrittämällä kentällä. Kuinka hoksaavai-

suuksien ja ekseleensien kaltainen ruumiillinen pääoma muuntuu turismiteollisuuden tuotantovoimiksi, asiakastyytyväisyyksiksi, voitoiksi? Miten aitous jäsentyy brändivaikutelmistossa? Millä tavoin on olemassa elävää työtä ja ruumiillistettuja historioita, jos sukupuoli on habitusensorttisia mies- ja naistapaisuuksia tilanteissa performansseissaan?

Taiteilija ja karjakko Miina Äkkijyrkkä veisuutti seminaariyleisöä kahden virren verran. Hän alleviivasi kokovartalotoiminnan – ”paskanluonnin, urkujensoiton, sukupuoliyhdyntä” – opettavaisuutta. Suomi syö luovuutta: maa on täynnä ihmisiä, ”joiden mehu ei virtaa”. Toisenlaista koulintaa tarjoavat uudet haasteet, varsinkin haasteet kärjäoikeuteen. Äkkijyrkkää ja hänen pelastamaansa maatiaisrotukarjalaumaa ollaan savustamassa ulos Helsingin kaupungin vuokramailta, Vuosaaren

Uutelan Skatan tilalta. Pikkumaisuus uhkaa voittaa urheuden, taiteilija varoitti ja vannotti kuulijoitaan kuplimaan. ”Minä oon niin vittuuntunut niihin virkamiehiin. Virkamiehet vittuun!”

Miina Äkkijyrkkä vannotti kuulijoitaan kuplimaan. Valokuva: Mervi Ahonen

Kitkaklubilla

Elävän rockin asiaa ajava Club Friction järjestettiin maaliskuussa Helsingin Kalliiossa. Ravintola Kuudes Linja

muuttui samana iltana *niin & näin* -lehden 15-vuotisjuhlien ja popille omistetun 60. numeron juhlapainokaksi. (Kannessa seisovasta virheellisestä lukemasta ”58” kantautui

oitis aiheellis-lempeitä kiittäuksia, mutta joka sielun päähuomio kohdistui lavalle.) Korotetun esiintymistilan valtasi klubi-isäntä, dj Markku ”Feggy” Roinilan tervetuliaissanojen jälkeen Heikki Kovalainen & Dieselkitara. Kielisoitin sopi Emerson-tutkijan syliin, mikrofoni Teemu Kettusen kouraan. Settiin kuului Ilkka Niiniluodolle omistettu biisi, josta Niiniluoto kävi antamassa kättä duolle muiden läiskiessä omiaan yhteen. Sitten pääsivät irti ilo ja harmonisen kesän airut Witherspoon eli Jason Levine, Elia Lennes, Lauri Kero ja Antti Arnkil. ”Poolside Schlegel” sai seuraa uudemmasta kappaleesta ”Spiderman”. Tunnelman lämmentyä *n & n* -toimituksen oli helppo lausua kiitoksia lehdentekijöille ja -lukijoille. Soitteita jatkoi Leibniz-tohtori-kitaristi Roinilan ja kumppanien ärhäkänviileä Lockman. Laulaja-kitaristi Hermo Portaankorvan kappaleet toimivat viimekätisenä lukkosulana basisti Tomi Nuotion ja rumpali Taito Palvasen jytistessä kuin newjerseyllinen autotalleja. Seuraavaksi lauteille kiipesi dosentti Jukka Kortin luotsaama The Protestants. Kortin, Marian, Anan ja Karen huhkiessa usko puhdistui lujemmaksi raita raidalta, niin *indien* kuin elämänkin huomiseen. Sitten löi räppäri-quineologi SP eli Antti Keskinen jakoon erän jyrkkiä riimejä pannen liikkeelle väestön keskeisimmät ruumiinosat.

Maritta Kuula esiintyi niin kuin legendan sopii. Miika Paatelaisen elegantin baritonikitaran tuella edennyt osuus vakuutti kaikki tiistai-illan istuvuudesta sävel- ja sanataiteen nautintaan. Kun Vuk aloitti settinsä jo keskiviikkoamun puolella, riemuissa marinoitu, sydäntäsärkevän sankka klubi- ja synttärkanssa tavoitti viimeistään porottavimmin fokuksensa. Trion musisointia ja Vukin huimaa inkantaatiota olisi kuunnellut vielä laulun tai kuusi pitempäänkin.

Rippi-ikäinen *niin & näin* taitaa jatkaa. Club Friction jatkaa myös. Yhteinen ilta pirskuu.

KOM-teatterissa

”Iltapäivälehdet ja Ohot ja Seiskat ja Katsot ja kaikki on joka päivä täynnä Ausvitsii.”

Kalavale (2005) on nostettu lavalle. Arto Salmisen *Kansalliseepos*-alaotsikkoa kantavasta romaanista työstyti näyttämösovitus KOM-teatteriin. Suhteellisen nopea-tempoisen reilun parituntisen esityksen ovat dramatisoineet Pekka ja Aleksi Milonoff. Pekka Milonoffin ohjattavina ovat Juho Milonoff sekä Pekka Valkeejärvi, Laura Malmivaara, Marja Packalén, Niko Saarela, Vilma Melasniemi ja Eeva Soivio.

”70-luvulla viinaa piti varata enemmän kuin palavista nesteistä annetut määräykset sallivat.”

Nykyajan kämäis-läyhäistä laatu-piirrettä eritelleen Salmisen esikoisromaanin *Turvapaikka* (1995) sai jatkokseen *Varaston* (1998). Sitten ilmestyi läpimurtoromaani *Paska-teoria* (2001), jota seurasivat *Ei-kuori* (2003), *Lahti* (2004) ja viimeiseksi jäänyt *Kalavale*. Salminen kuoli yllättäen 46-vuotiaana marraskuussa 2005. Hänen eepoksensa kertoo siitä,

miten realiteetit vaihtoehtoisten esittämisten aineksena vaihtuivat parissa vuosikymmenessä *realityyn* ainoana esitysmuotona. Eräiden eduksi, enemmistön tappioksi. Salminen ehti muokata *Varastonsa* teatterikapaleeksi Kansalliseen, joten ajatus parrasvalaistusta *Kalavaleesta* ei töki puristisimpiakaan salmiaaneja.

”Edes Saunakukka ei olisi noussut näkyväksi hahmoksi, jos sillä ei olisi Herlevin brutaaliala olemusta viitekehystenä.”

Näytelmä vain ei ole järin hyvä.

”Koskaan ei Fisuhanski Oy ollut tuottanut niin hyvin kuin Kasperin aikana, ei varsinkaan rahaa.”

Yhtäältä se väittää aina yli sen, minkä Salminen alisteittasi. Toteavuuden korvaa toivotus. Toisaalta näytelmä simuloi hätää ja ahneutta yltämättä kummassakaan kunnan tehoihin. Hieman samaan tapaan kuin tv-tuotanto *Studio Julmahuvi* oli huonoimmillaan yrittäessään television viihteellistymisen itsekritiikkiä (ja parhaimmillaan itse studion ulkopuolisissa sketseissä), *Kalavale*kin menettää nopeasti kaikkien teriensä

purenan, kun se haluaa olla tosivee-veetäkin tosiveeveempi. Lavanumero kompastuu yritykseensä olla yhtäkaa parodia ja moraliteetti. Parodiaksi se ei yksinkertaisesti ole kyllin kekseliästä, vaikka olisikin niin, että onnto aerobic se parhaiten onntoa aerobicia kuvaa. Mutta mikä pahempaa, näytelmä käy kireäksi, koska se alistuu moraliteettiudelleen. Saarnana tai messuna *Kalavale* kadottaa niin nau-runsa kuin tarkkuutensa. Johonkin Jokelan *Mobile Horroriin* verrattuna se ei saa mitään otetta ajastaan tai aiheestaan, vaan surkastuu muistuttamaan katsojille, että suhtkoht hullussa maailmassa elletäneen. Eteläisissä kaupunginosissa kun ollaan, mielipuolisuudeksi riittää mainita pohjoisia lähiöitä.

”Sen katse oli laittomissa toimissa mehustunut.”

Kaikkea Salmisen tekstin vääntöä hyvin näyttelevät komilaisetkaan eivät onneksi pysty lauhduttamaan.

”Kesä makasi nurmikolla vihreänä.”

Koijärvi-näyttelyssä

Päivälehden museolla avattiin maaliskuussa näyttely ”Kuvassa Koijärvi”. Valokuvaaja Seppo Pessisen omin ja muin *Forssan Lehti* -arkistofotoin rakentuu tarina mediaspektaakkeliaksi paisuneesta tapahtumasta eräällä hämäläisellä lintukosteikolla 30 vuotta sitten. Vasemmiston ja oikeiston korsuor-

kesterit joutuivat tapailemaan uusia melodioita, kun nuorten luonnonsuojelijoiden kansalaisaktivismi alkoi siirtää politiikan painopisteitä toisaalle. Dokumentarismi puree: näyttelyssä vangitsevimpiä, upottavimpia otoksia ovat epädraamaattisimmat, ne, joissa juuri mitään ei tapahdu. Nykyään osin Natura-vyöhykkeeksi muutetusta Koijärvestä kiisteltiin

aikoinaan lähtien siitä, oliko se järvi vai vesijättöalue. Varsin asiallisen selon koko jupakasta ja sen kiistatoman mullistavasta merkityksestä tekee Marja-Leena Salon tuore kirja *Koijärvi kahleissa* (Edita 2009).

Toisenlaista otetta haki näyttelyn avannut Osmo Soininvaara. Poliitiikkaan omien sanojensa mukaan kyllästynyt ex-kansanedustaja osoitti

politiikkoutensa säilyneen. Valtio(n) viisaan rooliinsa mielistynyt kunniavihreä näytti kykynsä päästellä suustaan niin punnittuuksia kuin sammakoitakin (vrt. *Voima* 2/09:n muuten sangen terävässä haastattelussa lausutut ”ajatukset” vähä- ja heikkolahjaisista).

Soininvaaralta ehkä odotettiin hauskoja ojanpiennaranekdootteja. Ja kertoihan hän, miten risuparrat lahjoittivat vanhaan säädäntään juuttuneelle ja liiallisilla seuraamuksilla pelotelleelle nimismiehelle uuden painoksen *Suomen lakia*. Mainitsihan hän, miten syyttäjä oli ensimmäisessä oikeudenkäynnissä verrannut kumisaapasturistien sekasortoista leireilyä ”hyvin organisoituun armeijan operaatioon”. Mutta avajaisilta ei ollut lupsakkuuden, se oli itseäänonnittelevuuden ilta.

Soininvaara vertasi ensitöikseen Kojjärven kamppailuja jatkosotaan. Kelpasi vertailla paksuimmin, koska lähdettiin parin viikon kampanjaan ja jouduttiin parin vuoden taisteluun. Sotaisuuden välttäminen oli kuitenkin kaiken ytimessä. Soininvaara väitti, että kaivinkoneet kesyttäneet ja

lintutornin pystyttänyt porukka oli ”erittäin hyvin tutustunut” gandhilaiseen suoraan toimintaan. Niinpä poliiseja, ”alipalkkattuja valtion virkamiehiä”, ei syyllistetty, vaan pyrittiin vihaamisen sijasta ymmärtämään myös kaikkia vastapuolen edustajia. Jos vertailu taaksepäin (rintamajermuihin) jäi epäselväksi, vertailu eteenpäin (luontoaktivismiin uuteen aaltoon) sujui alleviivaten: 90-luvun eläinaktivistit pyrkivät Soininvaaran mukaan epäonnisesti pakottamaan yhteiskunnan puolelleen. Siksi nämä eivät kojärveläisten tapaan saaneet valtavan enemmistön tukea taakseen, vaan ”pilasivat koko asiansa”. Rinastukseksi sopi Soininvaaran mielestä italialaisen vastarinnan tie iloisesta radikalismista Aldo Moron murhaan. Nyt tiedetään sitten sekkin, että 90-luvun Pohjanmaan yössä liikutettiin turkistarhalta toiselle kuin konsanaan marxismi-leninismistä Punaisen prikaatin terrorismiin.

”Voi että poliisit pelkäs”, Soininvaara siirtyi huokaamaan. Hänen mukaansa Kojjärven sankarit päättivät viileästi, että he eivät käytä yivoimaansa virkavallan nujertamiseen.

Ja juuri siksi ”gandhilaisen osaamisen osajat pelastivat liikkeen”.

Ilmankin tätä kojärveläisten ja tolstoilaisten saavutusten imelytystä olisi pärjätty. Soininvaaran sentimentaalinen omanhännänosto huipentui ajatukseen siitä, että taisistolaisilla ehkä oli oma sukupolvi-kokemuksensa, josta hänellä ei ole mitään tietoa, ja 90-lukulaisilla, saati 00-lukulaisilla ei puolestaan yhtään mitään. Siinä välissä ”ihmiset tapasivat Kojjärvellä”: loppu on kunnallispolitiikkaa, jos vähän valtakunnankin-.

Niinhan se. Keskustapuolueen luonnonvoimaista alasajoa yhä urbanisoituvassa maassa odottavat tahot vartovat uuteen jakoon ennen pitkää lurahtavaa vallanlisää. Vihreät ja demarit ovat kilvoitelleet Helsingissä pitkään siitä, kummat olisivat kivempia kokoomuslaisten silmissä. Inhopragmaattisiksihan se tekee, jopa siihen määrään, että pitää kääntää omahyväisesti kidnapatut väkivallattoman vastarinnan kunniakkaat opit ja käytännöt uuden polven luontoajattelua ja -toimintaa vastaan. Käyttää Gandhia lyömäaseena.

Ei-Derrida Argentiinassa

Tekijä on kuollut, mutta perikunta alkaa vasta päästä vauhtiin. Moni varmaan muistaa skandalöösien tapauksen, kun Jacques Derrida 90-luvun alussa menestyksekkäästi vaati haastattelunsa ”Philosophers’ Hell” poistamista Richard Wolinin toimittamasta kirjasta *The Heidegger Controversy: A Critical Reader* (Columbia University Press, 1992). Wolin ja Thomas Sheehan väittivät Derridan asianajajansa välityksellä koettaneen estää jopa koko kirjan ilmestymisen; Derrida korosti halunneensa vain oman tekstinsä pois, kun se oli huonosti käännettykin (*New York Review of Books*, Vol. 40, numerot 5 ja 6). Kiistakapulana oli alun perin

*Le Nouvel Observateur*issä julkaistun tekstin tekijänoikeus ja kontekstina Wolinin kirjan nenäkäs Heideggerin natsismin tonkiminen.

Nyt tapahtuu Argentiinassa, jossa Buenos Airesissa sijaitsevan Universidad Nacional de Lanus-yliopiston filosofian professori Horacio Potel on ylläpitänyt erittäin suosittuja espanjankielisiä verkkosivustoja muiden muassa Nietzsche, Heideggerin ja Derridan (www.jacquesderrida.com.ar) ajattelusta ja tuotannosta. Potel on käyttänyt vuosikausia sivustojen kokoamiseen, hankkimalla ja muokkaamalla vaikeasti saatavia espanjankielisiä käännöksiä, linkittämällä niitä alkuteksteihin, kommentaareihin ja bibliografioihin. Esillä on kokonaisia kirjoja ja artikkeleita. Potel perustelee

toimintaansa sanomalla, että Argentiinassa ei yksinkertaisesti ole saatavilla esimerkiksi Derridan teoksia sen paremmin kirjastoissa kuin kirjakaupoissakaan. Joulukuussa 2008 pariisilainen Minuit-kustantamo esitti vaateen Potelin asettamisesta syytteeseen tekijänoikeusrikoksesta, minkä Argentiinan kustannusalan liitto nopeasti tekikin. Potel on poistanut sivustonsa netistä (mutta kopio niistä löytyy archive.org’ista) ja syyttäjä vaatii hänelle vankeusrangaistusta. Toimitus suosittelee tausta-aineistoksi erityisesti Pohjois-Amerikan Derridan kirjaa *Limited Inc.* (Northwestern University Press, 1988).